

JAROSŁAW STULCZEWSKI *

Działalność Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Krokocicach (1954–1968)

STRESZCZENIE | Gromadzka Rada Narodowa w Krokocicach została utworzona w wyniku reformy administracyjnej w 1954 r. W jej skład weszły obszary gromad: Choszczewo, Krokocice, Lichawa, Łobudzice, Wola Krokocka, Wola Łobudzka i część obszaru dotychczasowej gromady Stefanów-Bąki stanowiąca wieś Stefanów z zniesionej gminy Krokocice. Gromadzka Rada Narodowa swoje uchwały realizowała za pośrednictwem prezydium, które było kolegialnym organem wykonawczym i zarządzającym rady narodowej. Zakres kompetencji władz gromady obejmował m.in. uchwalanie rocznego budżety gromady, zatwierdzanie i odwoływanie sołtysów, organizację skupu żywca, zboża, ziemniaków, mleka oraz zbieranie podatków, sprawy związane z organizacją prac polowych, budową dróg, ochroną przeciwpożarową, kulturą i szkolnictwem. Przewodniczącymi Prezydium GRN w Krokocicach byli: Eleonora Wiśniewska (1954–1963), Bogumił Frant (1963–1967), Jan Maciołek (1967–1968). Gromada została zniesiona 1 lipca 1968 r.

SŁOWA KLUCZOWE | Krokocice, gromada, rady narodowe

The Activities of the Presidential Council of the District National Council in Krokocice: 1954–1968

SUMMARY | The District National Council in Krokocice was established as a result of the administrative reform in 1954. It included the areas of the following communes: Choszczewo, Krokocice, Lichawa, Łobudzice, Wola Krokocka, Wola Łobudzka, and part of the area of the previous Stefanów-Bąki commune, which was the village of Stefanów from the abolished Krokocice commune. The District National Council implemented its resolutions through the presidium, which was the collegial executive and management body of the national council. The scope of competences of the commune authorities included, among others: adopting the

* Jarosław Stulczewski, dr, archiwista, regionalista oraz działacz społeczno-kulturalny, prezes Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Zduńskiej Woli, 98-220 Zduńska Wola, ul. Mickiewicza 4, e-mail: jaroslaw.stulczewski@o2.pl, <https://orcid.org/0000-0002-8355-3975>

annual budget of the community; approving and dismissing village heads; organising the purchase of livestock, grain, potatoes, milk and collecting taxes; as well as matters related to the organisation of field work, road construction, fire protection, culture, and education. The Chairpeople of the Presidium of the GRN in Krokocice were: Eleonora Wiśniewska (1954–1963), Bogumił Frant (1963–1967), Jan Maciołek (1967–1968). The community was abolished on 1st July, 1968.

KEYWORDS | Krokocice, community, national councils

Intencją artykułu jest próba zrekonstruowania działalności i funkcjonowania Gromadzkiej Rady Narodowej (dalej: GRN) w Krokocicach, funkcjonującej w latach 1954–1968 jako najniższe ogniwo administracji państwowej, łączące po kilka wsi. W granicach dzisiejszej gminy Szadek do chwili jej utworzenia z dniem 1 stycznia 1973 r. działało sześć gromad: w Górnej Woli, Krokocicach, Prusinowicach, Przatowie, Sikucinie i Wielkiej Wsi. Główną bazę źródłową do artykułu stanowi zespół archiwalny Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Krokocicach, przechowywany w Archiwum Państwowym w Łodzi Oddział w Sieradzu. Zachował się on w szczątkowej, fragmentarycznej ilości (0,24 mb), gdyż w zespole odnaleźć możemy jedynie niepełne protokoły sesji i protokoły posiedzeń prezydium. Trzeba zauważyć, że zespół nie zawiera akt z ostatnich lat funkcjonowania GRN (1965–1968), co w poważnym stopniu utrudnia dokładne odtworzenie funkcjonowania tej administracji stopnia gromadzkiego¹. Mało pomocne są w tym zakresie także materiały wytworzone przez Prezydium Powiatowej Rady Narodowej (dalej: PRN) w Sieradzu oraz Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej (dalej: WRN) w Łodzi. Uniemożliwia to także omówienie wszystkich aspektów funkcjonowania gromady Krokocice. W poprzednich tomach została zaprezentowana działalność Prezydium GRN w Górnej Woli, Przatowie, Prusinowicach i Sikucinie².

1 Archiwum Państwowe w Łodzi Oddział w Sieradzu (dalej: APŁOS), Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Krokocicach (dalej: PGRN w Krokocicach), sygn. 551/1-16.

2 Zob. J. Stulczewski, *Działalność Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Prusinowicach (1954–1961)*, „Biuletyn Szadkowski” 2019, t. 19, s. 93–106; Tenże, *Działalność Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Sikucinie (1954–1958)*, „Biuletyn Szadkowski” 2020, t. 20, s. 131–144; Tenże, *Działalność Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Górnej Woli (1954–1957)*, „Biuletyn Szadkowski” 2022, t. 22, s. 157–170; Tenże, *Działalność Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Przatowie (1954–1961)*, „Biuletyn Szadkowski” 2023, t. 23, s. 55–68.

GRN była w Polsce Ludowej najniższym organem władzy państwowej na terenach wiejskich, działającym na podstawie ustawy z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych³. Celem ustawodawcy było „włączenie coraz szerszych mas pracujących do udziału w rządzeniu państwem, rozwijaniu ich twórczej inicjatywy i aktywności dla pomnażania dobrobytu i kultury wsi”. Na mocy tej ustawy dotychczasowe działania gminnych rad narodowych i ich organów przejęły gromadzkie rady narodowe. Zakres ich kompetencji w późniejszych latach wyznaczały także ustawa z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych⁴ oraz ustawa z dnia 28 czerwca 1963 r. o zmianie ustawy o radach narodowych⁵.

Pozycja ustrojowa rad narodowych w Polsce, przejęta z modelu radzieckiego, kwalifikowała je jako organy reprezentujące władzę państwową. Stworzono strukturę hierarchicznie podporządkowanych organów przedstawicielskich państwa (Sejm oraz wojewódzkie, powiatowe i gromadzkie rady narodowe). Rada narodowa wyłonionym w drodze wyborów miała z jednej strony reprezentować interesy społeczności lokalnej, a z drugiej pełnić funkcje terenowego organu władzy państwowej reprezentującego interesy państwa jako całości. Ci sami radni mieli być jednocześnie rzecznikami swych wyborców i władzy zwierzchniej. W terenie nie istniał zatem rozdział centralnej władzy państwowej i lokalnej – samorządowej. Obie te funkcje pełnić miała jedna i ta sama instytucja⁶.

Wybory w tym okresie były pewnego rodzaju formalnością. Jeszcze w grudniu 1954 r. nie odbyły się głosowania do rad narodowych, a już na posiedzeniach partyjnych Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (dalej: PZPR) dyskutowano nad listą kandydatów zaproponowanych przez miejscowy Komitet Frontu Narodowego i typowano potencjalnych przyszłych przewodniczących i ich zastępców. Zdarzało się, że zaproponowani kandydaci na radnych nie odpowiadały władzom partyjnym i trzeba było ich wymienić, zwłaszcza że ich liczba była równa liczbie mandatów. Niezależnie od tego, w pierwszych wyborach na nowych zasadach każdy kandydat musiał mieć akceptację X Departamentu Urzędu Bezpieczeństwa⁷.

3 Dz.U. z 1954 r., nr 43, poz. 191.

4 Dz.U. z 1958 r., nr 5, poz. 16.

5 Dz.U. z 1963 r., nr 28, poz. 164.

6 J. Drygalski, J. Kwaśniewski, *(Nie)realny socjalizm*, Warszawa 1992, s. 185.

7 Zadaniem X Departamentu Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego (istniejącego od grudnia 1951 r.) było „oczyszczenie” szeregów PZPR z agentów, prowokatorów

GRN jako terenowy organ władzy i administracji państwowej początkowo miała bardzo wąskie kompetencje. Zajmowała się głównie wykonywaniem zarządzeń władz powiatowych w zakresie działalności gospodarczej, rozwoju produkcji rolnej, zaspokajania potrzeb socjalnych i kulturalnych mieszkańców oraz realizacją obowiązków względem państwa. Uchwałała także budżet, zarządzała mieniem gromadzkim, prowadziła sprawy mel-dunkowe i inne sprawy administracyjne. Budżet gromadzki powiązany był z budżetem powiatowym.

Gromadę Krokocice z siedzibą GRN w Krokocicach utworzono – jako jedną z 8789 gromad na obszarze Polski – w powiecie sieradzkim, na mocy uchwały nr 38/54 WRN w Łodzi z dnia 4 października 1954 r. w sprawie podziału na nowe gromady powiatu sieradzkiego. W skład jednostki weszły gromady: Choszczewo, Krokocice, Lichawa, Łobudzice, Wola Krokocka, Wola Łobudzka i część obszaru dotychczasowej gromady Stefanów-Bąki stanowiąca wieś Stefanów z zniesionej gminy Krokocice⁸. Utworzona gromadzka rada narodowa liczyła 16 członków, a na jej obszarze zamieszkiwało ok. 1,6 tys. osób⁹. Radnych wybierała w okręgach wyborczych ludność gromady na trzyletnią kadencję.

5 grudnia 1954 r. odbyły się wybory do gromadzkich rad narodowych. W skład GRN w Krokocicach zostali wybrani: Jan Jabłoński (Choszczewo), Zofia Janicka (Krokocice), Marian Jędryszczak (Krokocice), Józef Kaczmarek (Krokocice), Antoni Konarski (Krokocice), Michał Korbański (Wola Łobudzka), Władysław Kuster (Wola Krokocka), Kazimierz Matykie-wicz (Krokocice), Stanisława Mistrz (Krokocice), Leon Pietrzykowski (Łobudzice), Kazimierz

oraz członków tzw. odchylenia prawicowo-nacjonalistycznego. Komórka w resorcie funkcjonowała wcześniej jako Biuro Specjalne (1950–1951), a została utworzona na przełomie lat 1948 i 1949 jako Grupa Specjalna. Zob. A. Piasecki, A. Ptak, *Sto lat władzy lokalnej na polskiej wsi 1918–2018*, Warszawa 2018, s. 57.

8 Uchwała Nr 38/54 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi z dnia 4 października 1954 r. w sprawie podziału na nowe gromady powiatu sieradzkiego; w ramach Zarządzenia Nr Or. V-167/1/54 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi z dnia 22 listopada 1954 r. w sprawie ogłoszenia uchwał Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi z dnia 4 października 1954 r., dotyczących reformy podziału administracyjnego wsi. Zob. Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi z dnia 1 grudnia 1954 r., nr 11, poz. 39.

9 Uchwała Nr LIV/330/54 Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Sieradzu z dnia 2 października 1954 r. w sprawie ustalenia liczby członków gromadzkich rad narodowych. Zob. Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi z dnia 9 października 1954 r., nr 9, poz. 36.

Poniński (Wola Łobudzka), Mieczysław Szewczyk (Stefanów), Leon Sztendel (Choszczewo), Michał Sztendel (Choszczewo), Jan Wiśniak (Wola Krokocka) i Eleonora Wiśniewska (Lichawa)¹⁰. Oprócz wyborów do rad szczebla podstawowego mieszkańcy w ten sam czas brali udział w głosowaniach do rad narodowych szczebla powiatowego i wojewódzkiego¹¹.

Fot. 1. Pieczęć Prezydium GRN w Krokocicach

Źródło: APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/1, k. 2-3.

Pierwsza inauguracyjna sesja GRN odbyła się 19 grudnia 1954 r. w budynku Szkoły Podstawowej w Krokocicach. W sesji uczestniczyli wszyscy wybrani radni, za wyjątkiem nieobecnego z powodu choroby Michała Korbańskiego. Ponadto na sali było obecnych 46 innych osób, reprezentujących organizacje partyjne, społeczne, instytucje, okoliczne jednostki ochotniczych straży pożarnych, Związek Młodzieży Polskiej, Front Narodowy, spółdzielnie produkcyjne i inne. Otwarcia sesji dokonał przedstawiciel Prezydium PRN w Sieradzu Filipiak. Na przewodniczącego i sekretarza zebrania wybrani zostali jednogłośnie Leon Pietrzykowski i Stanisława Mistrzak. Radni złożyli ślubowanie. Po odczytaniu porządku obrad, celem jego zatwierdzenia przez zebranych, na wniosek radnego Kazimierza Matykiewicza, z programu posiedzenia zdjęto punkt dotyczący się wyboru pełnomocników wiejskich

10 Ogłoszenie Okręgowej Komisji Wyborczej w Sieradzu dla wyborów do gromadzkich rad narodowych z dnia 7 grudnia 1954 r. Zob. Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi z dnia 28 grudnia 1954 r., nr 12, poz. 88.

11 Od 1961 r. były one dodatkowo połączone z wyborami do Sejmu PRL i odbywały się co 4 lata.

i przeniesiono na kolejną sesję. Po jednomyślnym zatwierdzeniu porządku obrad, referat o zadaniach gromadzkich rad narodowych w realizacji programu Frontu Narodowego i postulatów wyborców zreferował przedstawiciel Prezydium PRN¹².

W dalszej części zebrania dokonano wyboru prezydium, uchwalono regulamin obrad i wybrano członków komisji radzieckich. Antoni Konarski na przewodniczącego Prezydium GRN zaproponował Eleonorę Wiśniewską – aktywistkę Związku Samopomocy Chłopskiej (ZSCh)¹³ i Frontu Narodowego. Z kolei radny Mieczysław Szewczyk zaproponował na zastępcę przewodniczącego Józefa Kaczmarka, na sekretarza Kazimierza Matykiewicza, a na członków Jana Wiśniaka i Mariana Jędryszczaka. Wszystkie zaproponowane kandydatury zostały przegłosowane, w wyniku czego wspomniane osoby zostały wybrane na zaproponowane stanowiska¹⁴.

Na koniec sesja wyłoniono również członków poszczególnych komisji gromadzkich (radzieckich), których członkami zostali¹⁵:

I. Komisja Rolna – przewodniczący: Michał Korbański; członkowie: Henryk Grochulski, Ignacy Lemira, Mieczysław Szewczyk, Leon Sztendel.

II. Komisja Finansowo-Budżetowa – przewodniczący: Władysław Kuster; członkowie: Janina Lemira, Tadeusz Ogiński, Kazimierz Poniński, Michał Sztendel.

III. Komisja Oświaty, Kultury i Zdrowia – przewodnicząca: Stanisława Mistrzacka; członkowie: Brzozowski Stanisław, Jan Jabłoński, Zofia Janicka, Józef Pietrzykowski.

IV. Komisja Drogowa i Urządzeń Osiedli – przewodniczący: Antoni Konarski; członkowie: Leon Jarzębiak, Tadeusz Lemira, Józef Malski, Leon Pietrzykowski.

Realizacją uchwał GRN zajmowało się prezydium – kolegialny organ wykonawczy i zarządzający rady narodowej. Prezydium wybierano spośród radnych w głosowaniu tajnym. W latach 1954–1958 Prezydium GRN

12 APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/I, k. 1-2.

13 Związek Samopomocy Chłopskiej (ZSCh) – społeczno-zawodowa organizacja rolników, powstała z inicjatywy działaczy PPR i SL. Organizacja uczestniczył w przeprowadzeniu reformy rolnej PKWN, akcji osiedleńczej na Ziemiach Zachodnich i Północnych oraz próbie kolektywizacji rolnictwa. Była organizatorem spółdzielni Samopomocy Chłopskiej (rolno-handlowych) i spółdzielni ośrodków maszynowych w gminach. ZSCh w 1957 r. został rozwiązany, a jego zadania przejęły kółka rolnicze.

14 APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/I, k. 2-3.

15 Tamże, k. 4.

w Krokocicach było pięcioosobowe: przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz i dwóch członków.

Do zadań przewodniczącego należało: przewodniczenie na sesjach GRN, referowanie spraw na sesjach i zlecanie przedstawiania takowych innym członkom prezydium, reprezentowanie GRN na zewnątrz, czuwanie nad należyтым wykonaniem ustaleń i wytycznych organów nadrzędnych, przygotowywanie i zwoływanie posiedzeń prezydium, ustalanie projektu porządku dziennego, przewodniczenie obradom prezydium, kierowanie pracami prezydium i ponoszenie pełnej odpowiedzialności za wykonanie uchwał, rozstrzyganie wyników w głosowaniu w przypadku równości głosów, sprawowanie nadzoru i kontroli nad realizacją zagadnień określonych w podziale czynności prezydium, podpisywanie wraz z sekretarzem protokołów z sesji rady i z posiedzeń prezydium, podpisywanie wszelkich pism (wychodzących, zaświadczeń wszelkiego rodzaju), decydowanie o złożeniu spraw do akt, przechowywanie pieczęci okrągłej GRN, wykonywanie wszelkich innych zadań, dysponowanie rachunkiem bieżącym GRN, realizowanie prac terenowych w zakresie obowiązkowych dostaw, organizowanie i umacnianie spółdzielni produkcyjnych, egzekwowanie wszelkich należności pieniężnych z tytułu podatków terenowych i grzywien administracyjnych. Ponadto pod opieką przewodniczącego Prezydium GRN w Krokocicach były wsie Lichawa i Stefanów oraz nadzór i kontrola nad działalnością Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” (dalej: GS) w Lichawie, Gminny Ośrodek Maszynowy w Bąkach sprawy rolnicze i budżetowe¹⁶.

Z kolei do kompetencji sekretarza należało: prowadzenie i kierowanie pracami związanymi z przygotowaniem sesji GRN, posiedzeń prezydium, komisji i narad z pełnomocnikami wiejskimi i aktywem, wykonywanie obowiązków sekretarza sesji i wszelkich innych czynności w przewidzianym podziale pracy, pomaganie komisjom w organizowaniu pracy, sporządzanie protokołów z sesji i posiedzeń prezydium, robienie odpisów tych protokołów do władz nadzorczych, podpisywanie wraz z przewodniczącym protokołów i uchwał oraz podpisywanie korespondencji w czasie nieobecności przewodniczącego, tworzenie aparatu biurowego prezydium, kierowanie pracą kancelaryjną GRN, aprobowanie spraw załatwionych przez pracownika, prowadzenie pracy organizacyjnej w terenie. Z zakresu biura prowadził prace organizacyjne, organizował narady, wykonywał prace statystyczne, sprawy

¹⁶ Tamże, sygn. 551/8, k. 2.

drogowe i rejestrację urzędu stanu cywilnego. Ponadto gromadzki sekretarz w Krokocicach pod swoją opieką miał wsie Choszczewo i Łobudzice i komisje: rolną oraz drogową i urzędzeń osiedli, nadzorował całą biurowość i prowadził czynności kasjera zgodnie z przepisami¹⁷.

Zastępca przewodniczącego posiadał głównie obowiązek zastępowania przewodniczącego w razie nieobecności i choroby (za co przysługiwała mu rekompensata w formie diety pieniężnej). Miał pod swoją opieką wieś Krokocice ze wszystkimi koloniami¹⁸.

Do powinności 2 członków prezydium było regularne uczestnictwo w posiedzeniach prezydium i sesjach. Mieli pieczę nad wsiami: Wola Łobudzka, Janów i Wola Krokocka wraz ze wszystkimi koloniami¹⁹.

W skład prezydium mogły wchodzić osoby spoza rady. Wybór przewodniczącego rady podlegał zatwierdzeniu przez prezydium rady stopnia wyższego. Do zadań prezydium rady narodowej należało przygotowanie i zwoływanie sesji rady, uchwalanie planu gospodarczego i budżetu oraz rozpatrywanie okresowych sprawozdań z ich wykonania. Prezydium mogło podejmować uchwały w obecności co najmniej połowy swego składu. Prezydium było podporządkowane: własnej radzie oraz Prezydium PRN w Sieradzu.

Eleonora Wiśniewska wybrana na przewodniczącą Prezydium GRN w Krokocicach była mieszkanką Lichawy. Urodziła się 12 stycznia 1910 r. w Łodzi w rodzinie Józefa Strzeleckiego i Anny z Nowaków. Do dwunastego roku życia przebywała przy matce, gdyż jej ojciec w 1914 r. powołany został na front i z niego nie powrócił. Matka jej z zawodu była prasowaczką i na utrzymaniu oprócz córki miała jeszcze syna Zygmunta. Trudne warunki w domu sprawiły, że Eleonora ukończyła zaledwie 5 oddziałów szkoły powszechnej, po czym – mimo małoletniości – musiała rozpocząć pracę aby pomóc matce w utrzymaniu rodziny. Mając lat 22 zawarła związek małżeński z Marianem Wiśniewskim i w 1933 r. zamieszkała wraz z mężem w skromnym gospodarstwie rolnym o powierzchni 0,17 ha, położonym we wsi Lichawa. W czasie okupacji, w 1941 r. została przez władze niemieckie przesiedlona. Zaraz po zakończeniu działań wojennych powróciła do Lichawy. Od 1948 r. rozpoczęła angażować się społecznie. Wstąpiła w szeregi ZSCh i została wybrana sekretarzem gromadzkim. W 1951 r. założyła w swojej

17 Tamże, k. 2-3.

18 Tamże, k. 3.

19 Tamże.

miejsowości Koło Gospodyń Wiejskich oraz została wybrana na jego pierwszą przewodniczącą. Od 1953 r. zasiadała w Gminnej Radzie Narodowej (dalej: GmRN) w Krokocicach. Po zniesieniu gmin i utworzeniu gromad, została przewodniczącą GRN²⁰.

Fot. 2. Eleonora Wiśniewska – przewodnicząca Prezydium GRN w Krokocicach
Źródło: AŁUW, Akta osobowe Eleonory Wiśniewskiej, sygn. 249/2591, k. b. pag.

Z kolei wybrany na urząd sekretarza gromadzkiego Kazimierz Lucjusz Matykiewicz miał już spore doświadczenie w pracy w samorządzie gminnym. Przyszedł na świat 1 marca 1901 r. w miejscowości Sławęcín k. Ślesina (pow. koniński), jako syn Franciszka i Heleny z Dreslerów. Rodzice jego posiadali drobne gospodarstwo rolne w Brdowie, później zubożali i ojciec był zmuszony pracować w majątkach. Z powodu niezamożności rodziców, częściowo uczęszczał do szkoły, a następnie uczył się w domu. W styczniu 1924 r. zdał egzamin 7 klas szkoły powszechnej z programem 4 klas gimnazjum jako eksternista w Złoczewie. W skutek warunków materialnych rodziców i licznej rodziny, 20 grudnia 1920 r. zgłosił się do pracy w charakterze pomocnika sekretarza Zarządu Gminnego w Złoczewie. 9 listopada 1927 r. został przeniesiony służbowo na stanowisko pisarza gminnego, a następnie sekretarza do Krokocic, którym był do 4 września 1939 r. Po wkroczeniu Niemców,

20 W 1955 r. za swoją działalność została odznaczona Medalem 10-lecia Polski Ludowej. Zob. Archiwum Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi (dalej: AŁUW), Akta osobowe Eleonory Wiśniewskiej, sygn. 249/2591, k. b. pag.

krótko pozostawał bez pracy. 15 października 1939 r. został zaangażowany do pracy przez władze okupacyjne jako rachmistrz w Zarządzie Gminnym w Krokocicach, gdzie był zatrudniony przez niemal całą wojnę (od 17 stycznia do 1 lutego 1945 r. urząd nie funkcjonował). Z chwilą ucieczki Niemców był jednym z głównych organizatorów władz samorządowych na tym terenie. 22 stycznia wziął udział w zebraniu organizacyjnym Komitetu Obywatelskiego i czynnie jako sekretarz brał udział w pracach Gminnej Komendy Milicji Obywatelskiej, aż do czasu powołania stałego Posterunku MO w Zygrach. Po zorganizowaniu władzy administracyjnej we wsi, wrócił na stanowisko zajmowane przed wojną (sekretarza gminy). Urząd ten sprawował przez kolejne 10 lat. Od 24 czerwca do 16 grudnia 1950 r. był kierownikiem Referatu Organizacyjno-Administracyjnego Prezydium GmRN, a następnie ponownie sekretarzem Prezydium GmRN²¹.

Kazimierz Matykiewicz 12 lutego 1929 r. zawarł związek małżeński w Małyniu z nauczycielką Emilią Rybak. Do wybuchu wojny był członkiem miejscowej Ochotniczej Straży Pożarnej (wiceprezes)²² i Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej (skarbnik) oraz sympatykiem Stronnictwa Ludowego (dalej: SL) „Wyzwolenie”. Należał także do Związku Zawodowego Pracowników Samorządu Terytorialnego i Instytucji Użyteczności Publicznej RP (od 1921). Od roku 1945 był członkiem SL i inicjatorem założenia Koła tego ugrupowania politycznego w Krokocicach. Ponadto pozostawała członkiem Polskiego Czerwonego Krzyża (skarbnik), Ligi Przyjaciół Żołnierza, Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej oraz wspomnianej już OSP. Angażował się szczególnie w zbiórkę funduszy na odbudowę Warszawy, za co został uhonorowany Brązową Odznaką Odbudowy Warszawy (1948)²³.

W Prezydium GRN w Krokocicach zatrudniona była ponadto na stanowisku referenta Helena Miszczak. Wspierała ona w pracy sekretarza, a także zastępowała go w razie jego nieobecności, a do jej kompetencji należało:

21 Gdy K. Matykiewicz był kierownikiem Referatu Organizacyjno-Administracyjnego Prezydium GmRN w Krokocicach, funkcję sekretarza pełnił Tadeusz Lemira. Zrezygnował on jednak szybko ze stanowiska i 16 grudnia 1950 r. radni ponownie wybrali Matykiewicza na sekretarza. Zob. AŁUW, Akta osobowe Kazimierza Matykiewicza, sygn. 249/1574, k. b. pag.

22 Kazimierz Matykiewicz do 1939 r. w straży pełnił różne funkcje, m.in. wiceprezesa i skarbnika. Zob. J. Stulczewski, *Działalność Ochotniczej Straży Pożarnej w Krokocicach w latach 1929–1939*, „Biuletyn Szadkowski” 2018, t. 18, s. 49–64.

23 AŁUW, Akta osobowe Kazimierza Matykiewicza, sygn. 249/1574, k. b. pag.

prowadzenie księgowości GRN, czuwanie nad przestrzeganiem dyscypliny finansowo-budżetowej oraz bieżącym i prawidłowym prowadzeniem księgowości i sprawozdawczości, prowadzenie rejestru wydanych zaświadczeń, odpowiedzialność za pobieranie opłat skarbowych, prowadzenie dziennika podawczego i ekspedycji pocztowej (w tym kontrolowała rozchód i przychód znaczków pocztowych), prowadzenie pocztowej księgi doręczeń, przyjmowanie i nadawanie telefonogramów, przyjmowanie wszelkiego rodzaju podań, prowadzenie spraw karno-administracyjnych w zakresie Kolegium Orzekającego. Niezależnie od powyższych obowiązków, referent gromadzki wykonywał i prowadził zadania wynikające z dziedzin: rolnictwa i leśnictwa, obowiązkowych dostaw, skupu i kontraktacji, przemysłu i handlu, gospodarki komunalnej, służby zdrowia, pracy i pomocy społecznej, oświaty i kultury, świadczeń w naturze i planu gospodarczego, spraw wojskowych i meldunków, gospodarki finansowej i podatków terenowych²⁴.

29 stycznia 1955 r. podczas sesji plenarnej GRN na mocy ustawy z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych i w myśl § 1 uchwała Rady Państwa i Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1954 r. o przedstawicielach gromadzkiej rady narodowej oraz o zebraniach wiejskich, wyłoniono pełnomocników wiejskich²⁵. Wybrani zostali: Józef Błaszczyk (aktywista) – kolonia Tomaszew i kolonia Łodzia; Józef Kaczmarek (radny) – wieś, kolonia i osada Krokocice; Michał Korbański (radny) – wieś i folwark Wola Łobudzka; Józef Pietrzykowski (b. sołtys) – kolonia Kornaty i Piaski; Leon Pietrzykowski (radny) – wieś Łobudzice; Kazimierz Poniński (radny) – wieś Janów; Stanisław Sikała (zlewniarz) – wieś i kolonia Lichawa; Mieczysław Szewczyk (radny i b. sołtys) – wieś Stefanów; Leon Sztendel (radny i b. sołtys) – wieś i kolonia Choszczewo; Jan Wiśniak (radny) – wieś i folwark Wola Krokocka; Zenon Wojtczak (aktywista) – wieś Marcelin i kolonia Brądy²⁶.

Urząd pełnomocnika gromadzkiej rady narodowej w latach 1954–1958 zastąpił zniesioną funkcję sołtysa – reprezentanta samorządu wiejskiego. Miało to poniekąd związek z organizowaniem spółdzielni produkcyjnych (od 1948). Urząd ten – według powszechnej opinii – nie był potrzebny, a nawet mógłby stanowić przeszkodę w realizacji polityki władz państwowych na wsi.

24 APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/8, k. 3.

25 Dz.U. z 1954 r., nr 43, poz. 191; M. P. 1954, nr 118, poz. 1663.

26 APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/2, k. 16-17; 551/8, k. 6.

Zadaniem pełnomocnika było organizowanie czynów społecznych, zwoływanie zebrań wiejskich czy wystawianie świadectw pochodzenia zwierząt. Uczestniczył też w odprawach w biurze gromadzkim. Pełnomocnik wiejski miał czuwać nad zapewnieniem stałej łączności między wsią a gromadzką radą narodową i jej prezydium. Jego wybór podlegał zatwierdzeniu przez gromadzką radę narodową. GRN lub Prezydium PRN mogły odwołać pełnomocnika, który nie wywiązał się ze swych obowiązków lub dopuścił się przestępstwa. Pełnomocnik miał działać w myśl wskazań gromadzkiej rady narodowej, czuwać nad wykonywaniem przez mieszkańców wsi obowiązków wynikających z przepisów prawa oraz uchwał GRN i jej prezydium oraz prezentować postulaty wsi wobec prezydium gromadzkiej rady narodowej.

Wprowadzona siłą instytucja pełnomocników jednak nie sprawdziła się i nigdy nie została przez wieś zaakceptowana. Pełnomocnicy nie byli przez nich wybierani i nie reprezentowali wsi. Byli po prostu przedstawicielami władzy egzekwującymi spełnianie przez obywateli obowiązków wobec państwa. Warto pamiętać, że w latach 1954–1958 zebrania wiejskie nie mogły uchwalać żadnych uchwał, a jedynie zgłaszać postulaty²⁷.

W 1955 r. na terenie gromady zorganizowane były w 3 szkoły podstawowe: w Choszczewie (5-klasowa), Łobudzicach (4-klasowa) i Krokocicach (7-klasowa)²⁸. Istniały również handel państwowy spółdzielczy w postaci sklepów GS „Samopomoc Chłopska” w Lichawie (Choszczewo, Krokocice, Lichawa, Łobudzice). Kolejne lata przynosiły rozwój GS. Otwarto 2 punkty usługowe szewskie (Choszczewo, Lichawa)²⁹. Sieć handlowa uległa ciągłym zmianom. Jedna sklepy, punkty sprzedaży pomocniczej lub kioski otwierano, kolejne zamykano. Przeniesiono także Zarząd GS z Lichawy do wsi Bąki (w sąsiedniej gromadzie Zyгры)³⁰. Zagadnienie jakości pracy, a szczególnie zaopatrzenie GS było stałym tematem dyskusji lokalnych radnych i mieszkańców, którzy nie mogli kupić wielu potrzebnych towarów. Niektóre z rzeczy udawało się zdobyć w GS w Szadku, ale i tak było to daleko niewystarczające. Braki wynikały zarówno z kwestii rozdziału produktów, systemu gospodarczego

27 M. Gończar, *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990, s. 37.

28 Szkoła w Łobudzicach jeszcze w 1955 r. została włączona w skład szkoły w Krokocicach. Jej kierownikiem była Helena Gortat. Kierownikiem szkoły w Choszczewie była Wacława Wojtczak (do 1953 r. była to szkoła jednoklasowa), a w Krokocicach Stanisław Brzozowski. Zob. APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/3, k. 1; 551/4, k. 152.

29 Tamże, sygn. 551/3, k. 19.

30 Tamże, sygn. 551/2, k. 9.

czy samych pracowników GS. Problematyczne dla mieszkańców było choćby zakupienie cementu. Nie było to jednak zależne od GS, gdyż rozdzielniki na ten produkt budowlany zapadały w Wydziale Handlu Prezydium PRN.

Liczba zakładów rzemieślniczych i usługowych, które były w rękach prywatnych na obszarze gromady Krokocice była niewielka. Wynikał to z ówczesnej polityki władz i działań prowadzonych przez GS. W omawianym czasie funkcjonowały 4 kuźnie³¹.

Forsowana przez władze komunistyczne akcja kolektywizacji polskiej wsi miała ścisły związek z zakładaniem spółdzielni produkcyjnych. W 1948 r. opracowane zostały statuty wzorcowe spółdzielni typu I: Zrzeszenie Upraw Ziemi, II: Rolnicza Spółdzielnia Wytwórcza i III: Rolniczy Zespół Spółdzielczy, a w 1950 r. jeszcze Rolnicze Zrzeszenie Spółdzielcze, i dążono wieloma sposobami do ich zakładania³².

Spółdzielnie produkcyjne istniały w Lichawie (od 1954) i Łobudzicach (od 1953). Pierwsza typu III była nieliczna, gdyż zrzeszała zaledwie 6 członków. Druga z wymienionych typu I w ogóle nie rokowała, gdyż „praca na docinku zespołowej uprawy nie posuwa się absolutnie naprzód”, gdyż chłopcy nie byli przekonani do tego typu gospodarowania na wzór radziecki. Obie spółdzielnie były pod opieką agronomów Państwowego Ośrodka Maszynowego (dalej: POM)³³. Na sesjach gromadzkich kładziono nacisk na budowę kolejnych spółdzielni produkcyjnych w Krokocicach, Woli Krokockiej i Woli Łobudzkiej, lecz chętnych na zakładanie gospodarstw zespołowych nie było. Jak nie trudno zauważyć, pomysł i forsowanie idei spółdzielni produkcyjnych był działaniem chybnym i przez stanowczą większość chłopów źle odbieranym, dlatego też po roku 1956 praktycznie upadł.

17 lipca 1955 r. powołana została do życia Spółdzielnia Zdrowia w Krokocicach, świadcząca opiekę lekarską i pomoc dentystryczną³⁴. Nie posiadała ona jednak odpowiedniego lokalu, mimo to w późniejszym czasie uruchomiono tam także punkt położniczy (następnie zlokalizowany w Lichawie)³⁵.

31 Tamże, sygn. 551/4, k. 152.

32 Czytaj więcej: L. Próchnik, *Kolektywizacja rolnictwa regionu łódzkiego*, Warszawa 2003.

33 APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/2, k. 69, 88, 134.

34 Do punktu w Krokocicach przyjeżdżał dwa razy w miesiącu lekarz z Ośrodka Zdrowia w Szadku.

35 APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/2, k. 90, 122; 551/6, k. 12.

W zakresie podnoszenia kultury gromada Krokocice posiadała Gromadzką Bibliotekę Publiczną zlokalizowaną w Lichawie wraz z 2 punktami bibliotecznymi o księgozbiorze wynoszącym ponad 2500 woluminów oraz 4 świetlice w Lichawie, Łobudzicach, Krokocicach i Woli Łobudzkiej (1955)³⁶. Na wniosek Danieli Matuszewskiej, kierowniczki biblioteki, w maju 1955 r. powołano Radę Czytelnictwa i Książki dla pełnego wprowadzenie w życie zasad rozwoju czytelnictwa na obszarze gromady³⁷. Placówka miała 196 czytelników (1959). Po Matuszewskiej funkcję kierowniczki pełniły Emilia Matykievicz, Genowefa Stefaniak i Wiesława Mitka. Radni na sesji 2 marca 1962 r. zdecydowali o przeniesieniu siedziby biblioteki z Lichawy do Krokocic, ale jeszcze w kolejnych latach z różnych powodów tego nie uczyniono³⁸. Należy wspomnieć, że po zakończeniu okupacji niemieckiej trudna sytuacja materialna na polskiej wsi nie zachęcała do rozwoju szerokiej działalności kulturalnej, wobec czego całe życie kulturalne koncentrowało się wokół bibliotek i punktów bibliotecznych oraz świetlic i strażnic, gdzie wystawiano amatorskie teatryki. W późniejszym czasie innymi placówkami, których celem była szeroko pojęta działalność kulturalna były kluby Książki i Prasy „Ruch”, kluby rolnika GS i klubokawiarnie. Jednak nic nie możemy powiedzieć o ich funkcjonowaniu w gromadzie Krokocice, wobec braku w pełni zachowanego materiałów źródłowego.

PKS świadczył usługi komunikacyjne (przewozy osobowe) na odcinku z Sieradza przez Zduńską Wolę, Szadek, Choszczewo, Krokocice, Lichawę, Bąki, Zaborów i Zyгры³⁹. W 1961 r. gromada była skomunikowana z Sieradzem (autobus kursował 3 razy dziennie w obie strony), Łodzią (2 razy dziennie) i Poddębicami (2 razy dziennie)⁴⁰. Na terenie gromady ulokowane były przystanki autobusowe, choćby w Krokocicach, który powstał w czynnie społecznym.

Podróżowanie nie mogłoby się odbywać bez dróg. Gromada posiadała ponad 15 km dróg bitych. Dla przykładu w 1955 r. wyźwirowano 14 km dróg (szosa Bąki-Lichawa-Choszczewo – 7 km, szosa Lichawa-Przyrownica – 4 km, szosa Lichwa-Rzepiszew – 3 km), wyremontowano 150 m szosy szabrem⁴¹,

36 Tamże, sygn. 551/2, k. 11.

37 Tamże, k. 55.

38 Tamże, sygn. 551/7, k. 32; 551/12, k. 35; 551/13, k. 132; 551/16, k. 178.

39 Tamże, sygn. 551/2, k. 11, 52.

40 Tamże, sygn. 551/6, k. 175.

41 Szaber – materiał do budowy lub naprawy dróg.

pobudowano most w Lichawie⁴². Było to daleko niewystarczające. Zły stan dróg powodował szereg problemów, które gnębiły mieszkańców gromady. Często problem budowy lub remontów dróg zaprzętał uwagę miejscowych radnych. Początkowo duże znaczenie miały roboty szarwarkowe, które wiązały się z sprawami drogowymi. Po ich zniesieniu, w 1958 r. utworzono fundusz gromadzki, na którego rzecz opodatkowane zostały gospodarstwa rolne, państwowe i spółdzielcze jednostki gospodarki uspołecznionej, rzemieślnicy, prywatne przedsiębiorstwa i inne, z którego środki były kierowane na cele miejscowe, szczególnie na drogi i pomoc w realizacji innych czynów społecznych.

Na omawianym terenie funkcjonowało kilka zlewni mleka do których okoliczni rolnicy byli zmuszeni obowiązkowo odstawać mleko. Podległy one pod Zakład Mleczarski w Zduńskiej Woli.

Na sesji GRN 6 września 1955 r. zapoznano radnych z projektem wyłączenia gromady Krokocice z powiatu sieradzkiego i włączenia do tworzącego się powiatu poddębickiego. Radni którzy zabrali głos w dyskusji (Leon Pietrzykowski, Władysław Kuster, Michał Korbański, Jan Wiśniak, Jan Jabłoński) wypowiedzieli się stanowczo przeciwko temu projektowi. Podnosili aspekt odległości, słabego skomunikowania z Poddębicami czy opłakanego stanu dróg. Co ciekawe wyrażali wolę i chęć przyłączenia gromady Krokocice do powiatu łaskiego⁴³.

Prezydium GRN w Krokocicach w roku 1955 odbyło 37 posiedzeń, podejmując 72 uchwały, które podobnie jak i uchwały sesyjne miały na celu zabezpieczenie wykonywania planów i zadań we wszystkich dziedzinach życia i gospodarki gromady, jak również organizacji pracy prezydium⁴⁴. Prezydium GRN załatwiała sprawy mieszkańców i było czynne od godz. 8 do 15 (bez przerwy obiadowej)⁴⁵.

We wspomnianym roku stałe komisje gromadzkie wywiązywały się należycie ze swoich zadań. Komisja Rolna odbyła 15 posiedzeń, w tym 6 kontroli terenowych. Najważniejszymi zadaniami w pracy komisji były m.in. sprawy rolne, ulgi i odroczenia, spółdzielczość produkcyjna, kontraktacja roślin, skrypty dłużne. Komisja Finansowo-Budżetowa odbyła w ciągu roku 1955 zaledwie 8 posiedzeń w sprawie, m.in. uchwalenia planu pracy, przyznania ulg i odroczeń w spłacaniu podatku gruntowego. Komisja Oświaty, Kultury

42 APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/3, k. 18.

43 Tamże, sygn. 551/2, k. 107-108, 110.

44 Tamże, sygn. 551/3, k. 19.

45 Tamże, sygn. 551/8, k. 4.

i Zdrowia odbyła zaledwie 3 posiedzenia, ograniczając się do uchwalenia planu pracy na I kwartał 1955 r. i sprawy remontu szkół (żadnego innego działania nie wykazała). Komisja Dróg i Urządzeń Osiedli odbyła również tylko 3 posiedzenia, których tematyka dotyczyła, m.in. kontroli budowy dróg i mostów⁴⁶.

Prezydium GRN dokonywało rozdzielnictwa materiałów budowlanych. Potrzeby rolników w latach 1954–1957 w tym zakresie były duże. Tylko w roku 1955 wpłynęło 178 podań o przydział materiałów budowlanych (na cement, cegłę, tarcicę, surowiec tartaczny), z których 116 zostało załatwione pozytywnie całkowicie lub częściowo. Przydziały wspomnianych materiałów były stanowczo niewystarczające i dalekie od zaspokojenia minimalnych potrzeb ludności. Sytuacja powoli rozpoczęła się zmieniać w roku 1956 po „odwilży październikowej” (VIII plenum KC PZPR).

W 1956 r. wydatki gromady wyniosły 96.064 zł, a dochody zamknięto kwotą 65.295,05 zł⁴⁷. Sytuacja finansowa nie była jednak łatwa, gdyż radni na sesji we wrześniu 1957 r. postanowili zobowiązać Prezydium GRN do stosowania większej dyscypliny w realizacji planów finansowych⁴⁸.

GRN w Krokocicach w latach 1954–1957 odbyła 36 sesji plenarnych w tym sesje uroczyste (ku czci 10-lecia Polski Ludowej i Odrodzenia Polski Ludowej). Udział w sesjach rady poszczególnych członków był różny. Podjęto ogółem 80 uchwał różnej treści, które dotyczyły, m.in. wyboru członków kolegium orzekającego, pomocy sąsiedzkiej w okresie akcji wiosenno-siewnej, żniwno-omłotowej i jesienno-siewnej, konserwacji i budowy dróg i mostów gromadzkich (m.in. w Lichawie), utrzymania należytego porządku sanitarnego, zaopatrzenia wsi w artykuły przemysłowe i pierwszej potrzeby, polepszenia wyników w realizacji dostaw obowiązkowych i planów finansowych, elektryfikacja, rozdział kredytów na nawozy sztuczne, podniesienie hodowli bydła (zwłaszcza jałowości krów), ziemi szkolnej w Łobudzicach oraz remontu szkół w Choszczewie, Łobudzicach i Krokocicach, wyboru członków Gromadzkiego Komitetu Odbudowy m. st. Warszawy, powołania podkomisji przeciwpożarowej, zabezpieczenia wykonywania obowiązkowych dostaw, wprowadzenia opłat od rejestracji rowerów czy walki ze stonką ziemniaczaną i innymi szkodnikami roślinnymi oraz chwastami⁴⁹.

46 Tamże, sygn. 551/3, k. 20.

47 Tamże, sygn. 551/4, k. 55.

48 Tamże, k. 79.

49 Tamże, k. 137.

W 1952 r. wprowadzone zostało świadczenie przez rolników obowiązkowych dostaw, jednak już wcześniej chłopcy byli obciążeni obowiązkiem dostarczania określonego kontyngentu ziemiopłodów na rzecz państwa (stosowano różne nazwy). Realizacja zobowiązań nie przebiegała jednak po myśli władz i napotykała wiele problemów. Rolnicy tłumaczyli się, a jednocześnie skarżyli się, że nie są w stanie wypełnić zobowiązań, np. z powodu suszy, powodzi i zalewania pól czy zbyt małej mleczości krów. Narzekano na wysokość nakładanych dostaw. Innym powodem była sama niechęć chłopów do tego typu oddawania państwu swoich płodów rolnych. Władze administracyjno-partyjne traktowały takie działanie jako umyślne i antypaństwowe. Ci, którzy nie wywiązywali się z przymusowych świadczeń, byli w różny sposób karani. Członkowie władz byli usuwani ze stanowisk, przeprowadzano z rolnikami rozmowy dyscyplinujące, publicznie ich napiętnowywano i wreszcie część spraw kończyła się w kolegium do spraw karno-administracyjnych.

Istniejące przy GRN w Krokocicach Kolegium Orzekające (karno-administracyjne) zajmowało się karaniem osób które dopuściły się poważniejszych wykroczeń. W gromadach takowe powoływano, jeśli radni wyrazili zgodę. Na jego czele, jako przewodniczący, stawał każdorazowo przewodniczący prezydium. Nie brakowało osób, które w sposób świadomy bądź nieświadomy popełniały przestępstwa, wykroczenia przeciwko obowiązującym przepisom prawa, jak np. niedotrzymywanie narzuconych kontyngentów. W latach 1955–1956 wspomniane kolegium rozpatrzyło łącznie 58 spraw z gromady Krokocice, które w większości dotyczyły przestępstw z dziedziny rolnictwa, wyczynów chuligańskich, wykroczeń przepisów porządkowych na drogach publicznych oraz braku przestrzegania przepisów przeciwpożarowych⁵⁰.

Władze gromadzkie wraz z instytucjami: służbą rolną, komisją rolną i GS, zajmowały się przygotowaniem kampanii wiosenno-siewnej, zniwno-omłotowej i jesienno-siewnej (siewno-wykopkowej) w celu znalezienia „form i metod służących do podniesienia produkcji rolnej w gospodarce indywidualnej”. Trzykrotnie w ciągu roku zajmowano się planowaniem prac rolnych. Oprócz tego przygotowano plany gromadzkie, gdzie pierwsze miejsce zajmowało rolnictwo, a także plany wiejskie.

Pomaganiem chłopom, szkoleniami oraz opracowywaniem planów z zakresu rolnictwa zajmowali się zatrudnieni przez władze specjaliści. Nie uwzględniając działających przy radach narodowych komisji rolniczych,

⁵⁰ Tamże, k. 20-22.

już od 1957 r. misję tą powierzono instruktorom rolnym. Ówczesnie nakreślona nowa polityka rolna reaktywowała kółka rolnicze i ich związki, z jednoczesnym powołaniem służby rolnej. Formalnie funkcję instruktora rolnego wprowadzono zarządzeniem Ministra Rolnictwa na początku kolejnego roku⁵¹. Był on na etacie powstałego Powiatowego Związku Kółek Rolniczych. Od tej chwili można powiedzieć, że w kraju wyłoniła się odrębna kategoria zawodowa fachowców określanych mianem początkowo instruktorami rolnymi, a od grudnia 1960 r. agronomami⁵². Do podstawowych obowiązków agronomów należało stałe podnoszenie poziomu kultury rolnej, zapewnienie realizacji ustaw, uchwał i zarządzeń dotyczących produkcji rolniczej oraz wykonywanie statutowych zadań kółek rolniczych.

Administracyjnie nazwę agronom w miejsce dotychczas stosowanego pojęcia instruktor rolny wprowadzono w roku 1961. Określenie agronom „gromadzki” mogło być mylące w odniesieniu do gromady, ponieważ w rzeczywistości zatrudniony był przez powiatowy związek kółek rolniczych i oddelegowany do pracy na terenie gromady. Z tego tytułu zobowiązany był głównie do pracy poprzez kółka rolnicze i na rzecz kółek rolniczych. Agronomów uczyniono rzecznikiem rozwoju wielu społecznych form działania, tworzenia nowych struktur organizacyjnych kółek rolniczych czy kształtowania nowoczesnych postaw społeczno-zawodowych rolników⁵³.

W celu zapewnienia siedzib dla służby agronomicznej, gromady zostały zobowiązane do budowy tzw. agronomówek. Zgodnie z przyjętymi założeniami realizowano trzy typy agronomówek w tym typ I: dla agronoma, II: dla agronoma i zootechnika i III: dla agronoma, zootechnika i lekarza weterynarii⁵⁴. W latach 1960–1964 agronomem w gromadzie Krokocice był Stanisław Szewczyk⁵⁵.

51 Zarządzenie nr 122 Ministra Rolnictwa z dnia 17 stycznia 1958 r. w sprawie zadań instruktorów rolnych.

52 Zarządzenie nr 173 Ministra Rolnictwa z dnia 24 grudnia 1960 r. w sprawie zadań służby agronomicznej w zakresie podnoszenia produkcji rolniczej.

53 B.M. Wawrzyniak, *Doradztwo rolnicze w Polsce w latach 1918–2020*, „Zagadnienia Doradztwa Rolniczego” 2021, nr 2, s. 9–11.

54 Uchwała nr 378/60 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 1960 r. w sprawie budowy domów dla gromadzkiej służby rolnej.

55 Następnie pracował jako instruktor w Powiatowym Związku Kółek Rolniczych w Sieradzu i Komitecie Powiatowym PZPR w Sieradzu. Z dniem 1 stycznia 1973 r. został powołany na stanowisko naczelnika Gminy Zduńska Wola. Zob. J. Stulczewski, *Gmina Zduńska Wola w latach 1945–1989*, [w:] *Monografia Gminy*

Obok agronoma gromadzkiego w 1963 r. powołano stanowisko zootechnika gromadzkiego, zatrudnianego przez Wydział Rolnictwa Prezydium PRN⁵⁶. Wprowadzenie w życie etatu zootechnika związane było z szerszym programem prac nad doskonaleniem zwierząt gospodarskich, polegającym na organizowaniu sieci stacji oceny zwierząt, zakładów unasienniania zwierząt czy placówek wylęgu drobiu. Podobnie jak w przypadku agronomów, zootechnik był oddelegowany do pracy na terenie kilku gromad (rejon) lub do jednej gromady. W latach 1963–1967 rozwój kadrowy zootechników gromadzkich pozostawał daleko w tyle za liczebnością agronomów gromadzkich. Na ogół zootechnicy realizowali swoje zadania poprzez związki i zrzeszenia branżowe, spółdzielnie mleczarskie, zarządy kółek rolniczych, organizacje obsługi rolnictwa czy GS⁵⁷.

Z początkiem 1968 r. formowana była gromadzka służba rolna⁵⁸. Formację tą tworzono w oparciu o przejęte etaty agronomów zatrudnionych w powiatowych związkach kółek rolniczych, zootechników zatrudnionych w powiatowych radach narodowych, służby instruktorskiej związków i zrzeszeń branżowych, instruktorów poradnictwa żywieniowego spółdzielni mleczarskich, służby instruktorskie przemysłu rolno-spożywczego oraz służby przemysłu lekkiego. Stanowiska agronomów gromadzkich oraz zootechników gromadzkich utworzone zostały przy gromadzkich radach narodowych⁵⁹.

Bezpośrednie kierownictwo gromadzką służbą rolną sprawował agronom, wyznaczony przez przewodniczącego GRN. Natomiast nadzór fachowy i merytoryczny nad służbami sprawował Wydział Rolnictwa PRN. Zadaniem gromadzkiej służby rolnej było zapewnienie dalszego wzrostu produkcji rolniczej i doskonalenie produkcji objętej kontraktacją. W gestii służby

Zduńska Wola. Od rozbiorów do współczesności, pod red. J. Stulczewskiego i Z. Włodarczyka, Zduńska Wola 2023, s. 365.

56 Zarządzenie nr 27 Ministra Rolnictwa z dnia 25 marca 1963 r. w sprawie powołania i ustalenia zadań zootechników gromadzkich.

57 B.M. Wawrzyniak, *Doradztwo rolnicze w Polsce...*, s. 12–14.

58 Powstała na mocy uchwały nr 15 Rady Ministrów z dnia 16 stycznia 1967 r. w sprawie organizacji gromadzkiej służby rolnej i zarządzenia nr 14 Ministra Rolnictwa z dnia 6 lutego 1968 r. dotyczącego wytycznych w sprawie zadań i metod gromadzkiej służby rolnej oraz referenta rolnego.

59 W gromadach o dużym obszarze użytków rolnych, znacznym udziale gospodarstw powyżej 2 ha, niedostatecznym poziomie kultury rolnej, mogły być tworzone stanowiska asystentów agronoma i zootechnika. Ponadto zobowiązano gromady, aby do końca 1970 r. utworzyły stanowiska referenta rolnego. Zob. B.M. Wawrzyniak, *Doradztwo rolnicze w Polsce...*, s. 14.

należało organizowanie racjonalnego wykorzystania wzrastających środków produkcji, a zwłaszcza nawozów mineralnych i przemysłowych mieszanek paszowych. Wspomniane działania służba wprowadzała w życie poprzez szkolenia rolników, organizowanie demonstracji i pokazów, popularyzowanie wyników badań naukowych i postępowych metod produkcji, stosowanych przez przodujące gospodarstwa rolne oraz przez bezpośredni instruktaż. Priorytetem było realizowanie planu nasiennego, planu ochrony roślin, ustalanie zadań kontraktacyjnych dla poszczególnych wsi, upowszechnianie postępowych metod chowu zwierząt gospodarskich, wraz z organizowaniem gniazd reprodukcyjnych⁶⁰.

Na wzrost plonów w pewnym stopniu wpływało stosowanie środka chemicznego do zwalczania chwastów. Chłopi zbyt nie byli początkowo przekonani co do skuteczności tępienia zielska, a nowością dla nich było ich tępienie chemiczne. Władze gromadzkie w Krokocicach, podobnie jak inne w całym kraju, kładły duży nacisk na chemiczne zwalczanie stonki ziemniaczanej, chwastów i innych szkodników roślinnych, jednak proces ten był opieszawy. Wymiar raczej propagandowy miało zwalczanie stonki ziemniaczanej. Często całe wioski w poczuciu grażącego niebezpieczeństwa dla upraw ziemniaczanych, były mobilizowane do „walki” z tym chrząszczem. W celu przeciwdziałania i likwidacji powstających ognisk stonki ziemniaczanej na polach, powoływano pełnomocnika gromadzkiego ochrony roślin oraz przodowników wiejskich ochrony roślin (często tą funkcję pełnili sołtysi). Stonka stała się szkodnikiem zbieranym ręcznie, potem zwalczanym chemicznie. Wprowadzona w życie ustawa z dnia 13 czerwca 1967 r. o obowiązku stosowania nawozów mineralnych w gospodarstwach rolnych dążyła do stosowania minimalnych dawek nawozów mineralnych, w celu zapewnienia odpowiedniego wzrostu produkcji rolnej⁶¹. Z kolei rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 27 maja 1968 r. w sprawie objęcia upraw zboża i ziemniaków obowiązkiem planowego odnawiania materiału siewnego w gospodarstwach rolnych, była nakierunkowana na stosowanie kwalifikowanego materiału siewnego⁶².

Od roku 1952 istniał Front Narodowy, będący instytucją społeczno-polityczną obejmującą PZPR, Zjednoczone Stronnictwo Ludowe, Stronnictwo

60 Tamże, s. 14–15.

61 Dz.U. z 1967 r., nr 23, poz. 109.

62 Dz.U. z 1968 r., nr 19, poz. 121.

Demokratyczne, związki zawodowe i inne organizacje społeczne, a także osoby bezpartyjne. Front – tworzony również na poziomie gromady – wystawiał listy wyborcze oraz patronował nad ogólnopństwowymi i lokalnymi akcjami społecznymi. W 1956 r. został przekształcony we Front Jedności Narodu (dalej: FJN). Oprócz organizowania i czuwania nad wyborami, FJN był odpowiedzialny za organizację pracy oświatowej w terenie, czemu miało służyć wychowanie całego społeczeństwa (szczególnie młodego pokolenia) w duchu socjalistycznego patriotyzmu. Funkcję przewodniczącego Gromadzkiego Komitetu FJN w Krokocicach pełnili Włodzimierz Owczarek i Marian Jędryszczak⁶³.

W tym okresie szczególnie kładziono nacisk na organizację na terenie całego kraju Święta 1 Maja, od roku 1950 oficjalnego święta państwowego w Polsce (nieformalnie nazywanego Świętem Pracy). Była to obok Narodowego Święta Zwycięstwa i Wolności (9 maj) i Narodowego Święta Odrodzenia Polski (22 lipca) najbardziej celebrowana uroczystość urzędowa w PRL. Do „czczenia” tego dnia zachęcano także mieszkańców gromad. W tym celu tworzone komitety gromadzie tegoż święta. Nie inaczej było w Krokocicach, gdzie w propagandowym komunistycznym przekazie o utrwalenie pokoju między narodami, pod hasłem międzynarodowej solidarności klasy robotniczej, przy udziale szerokich mas ludowych, przygotowywano bogaty program uroczystości. Przykładowo w 1957 r. w skład Komitetu Gromadzkiego Święta 1 Maja w Krokocicach wchodził, m.in. przewodniczący – Ireneusz Błaszczyk (sekretarz POP PZPR), zastępca przewodniczącego – Henryk Grochulski (prezes GK ZSL), sekretarz – Eleonora Wiśniewska (przewodnicząca GRN), przewodniczący sekcji organizacyjno-propagandowej – Kazimierz Matykie-wicz (sekretarz GRN), przewodniczący sekcji artystyczno-dekoracyjnej – Stanisław Brzozowski (kierownik szkoły w Krokocicach), przewodniczący sekcji imprezowo-sportowej – Janusz Cichosz (komendant OSP w Krokocicach). Powołane społeczne ciało było odpowiedzialne za przygotowanie na dzień 29 kwietnia uroczystej akademii, połączonej z odśpiewaniem Międzynarodówki, przemówieniami i występami artystycznymi dzieci szkolnych⁶⁴.

2 lutego 1958 r. po raz drugi odbyły się wybory do rad narodowych. Gromada w Krokocicach została podzielona na trzy okręgi wyborcze. Wybrano 19 nowych radnych. Z okręgu wyborczego nr 1 radnymi zostali: Tadeusz

63 APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/12, k. 63; 551/15, k. 88.

64 Tamże, sygn. 551/4, k. 51.

Dominiak, Józef Kaczmarek, Tadeusz Lemira, Kazimierz Matykiewicz, Władysław Michalak, Leon Pietrzykowski, Stanisława Walczak. Z okręgu nr 2 do rady weszli: Henryk Grochulski, Teodor Kowalski, Helena Miszczak, Kazimierz Poniński, Ignacy Tameczka, Eleonora Wiśniewska. W okręgu nr 3 mandat radnego uzyskali: Tadeusz Borzyński, Antoni Gozdalik, Jan Jabłoński, Feliks Kowalczyk, Józef Pietrzykowski, Leonard Sztendel⁶⁵.

Fot. 3. Kazimierz Matykiewicz – sekretarz i kierownik biura przed siedzibą Prezydium GRN w Krokocicach, 1.05.1961
Źródło: ze zbiorów Witolda Szczepaniaka

Pierwsza sesja nowej rady odbyła się 19 lutego 1958 r. w lokalu Prezydium GRN w Krokocicach. Spotkanie otworzyła dotychczasowa przewodnicząca Prezydium GRN Eleonora Wiśniewska. Po ślubowaniu radnych dokonano wyboru nowego przewodniczącego i dwóch członków Prezydium GRN. Ponownie na przewodniczącą wybrano Wiśniewską, a członkami prezydium zostali Helena Miszczak i Józef Kaczmarek⁶⁶. Dokonano także wyboru

65 Ogłoszenie Okręgowej Komisji Wyborczej w Sieradzu dla wyborów do gromadzkich rad narodowych z dnia 2 lutego 1958 r. Zob. Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi z dnia 15 kwietnia 1958 r., nr 2, poz. 6.

66 APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/5, k. 3-4.

członków poszczególnych komisji gromadzkich, do których na następnej sesji dokooptowano dodatkowe osoby spoza rady (tab. 1). Funkcja sekretarza gromadzkiego pochodziła z nominacji PRN, a na to stanowisko ponownie powołano Kazimierza Matykiewicza⁶⁷.

Tablica 1. Skład stałych Komisji GRN w Krokocicach w roku 1958

Lp.	Nazwisko i imię	Radny	Przynależność partyjna	Zakład pracy	Zawód
Komisja Finansowo-Budżetowa					
1	Pietrzykowski Leon	tak	PZPR	gospod. rolne	rolnik
2	Jabłoński Jan	tak	bezpartyjny	gospod. rolne	rolnik
3	Tameczka Ignacy	tak	bezpartyjny	gospod. rolne	rolnik
4	Ogiński Tadeusz	nie	bezpartyjny	gospod. rolne	rolnik
5	Lemira Janina	nie	ZSL	gospod. rolne	rolnik
6	Koliński Józef	nie	ZSL	gospod. rolne	rolnik
Komisja Rolnictwa					
1	Gozdalik Antoni	tak	ZSL	gospod. rolne	rolnik
2	Grochulski Henryk	tak	ZSL	gospod. rolne	rolnik
3	Dominiak Tadeusz	tak	ZSL	gospod. rolne	rolnik
4	Korbański Michał	nie	PZPR	gospod. rolne	rolnik
5	Kuster Władysław	nie	ZSL	gospod. rolne	rolnik
6	Kulka Józef	nie	bezpartyjny	gospod. rolne	rolnik
Komisja Oświaty, Kultury i Zdrowia					
1	Walczak Stanisława	tak	PZPR	szkoła	nauczyciel
2	Michalak Władysław	tak	bezpartyjny	gospod. rolne	rolnik

⁶⁷ Tamże, k. 30.

Lp.	Nazwisko i imię	Radny	Przynależność partyjna	Zakład pracy	Zawód
3	Kowalczyk Feliks	tak	ZSL	gospod. rolne	rolnik
4	Wojtczak Wacława	nie	bezpartyjny	szkoła	nauczyciel
5	Brzozowski Stanisław	nie	bezpartyjny	szkoła	nauczyciel
6	Błaszczyk Irena	nie	PZPR	gospod. rolne	rolnik
Komisja Mienia i Urzędzeń Gromadzkich					
1	Lemira Tadeusz	tak	ZSL	gospod. rolne	rolnik
2	Borzyński Tadeusz	tak	PZPR	MO	funkcjonariusz
3	Pietrzykowski Józef	tak	PZPR	gospod. rolne	rolnik
4	Miszczak Józef	nie	ZSL	gospod. rolne	rolnik
5	Sochaczewski Wiesław	nie	bezpartyjny	gospod. rolne	rolnik
6	Kępski Jan	nie	bezpartyjny	gospod. rolne	rolnik

Źródło: APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/5, k. 26, 57

Sesje GRN odbywały się zazwyczaj w budynku szkoły lub siedzibie gromady w Krokocicach. Obecny na sesji 25 kwietnia 1958 r. lek. med. Feliks Malinowski z Ośrodka Zdrowia w Szadku przedstawił konieczności zorganizowania na terenie gromady pomocy powodzianom w dorzeczu Narwi i Bugu, którzy zostali dotknięci klęską powodzi oraz cierpią głód i poniewierkę. Radny jednomyślnie w drodze uchwały poparł inicjatywę i w tym celu powołał dwudziestosześcioosobowy Komitet Społeczny, którego zadaniem była zbiórka na rzecz najbardziej potrzebujących powodzian⁶⁸.

W dniach 26–28 kwietnia 1958 r. ludność gromady wybrała sołtysów. Zniesiony dotychczas urząd sołtysa został przywrócony na mocy ustawy z 1958 r.,⁶⁹ w świetle której zebranie wiejskie zwołane przez przedstawiciela gromadzkiej rady narodowej wybierało sołtysa na okres trzech lat spośród osób uprawnionych do udziału w zebraniu wiejskim. Sołtysami zostali wówczas wybrani: w Choszczewie – Józef Figiński, w Krokocicach – Mieczysław

⁶⁸ Tamże, k. 66, 76.

⁶⁹ Dz.U. z 1958 r., nr 5, poz. 16.

Wlazło, w Lichawie – Marian Kozłowski⁷⁰, w Łobudzicach – Stanisław Wawrzyniak, w Stefanowie – Mieczysław Szewczyk, w Woli Krokockiej – Stanisław Pawlak, w Woli Łobudzkiej – Józef Koliński⁷¹. Opiekę nad sołtysami sprawował sekretarz gromadzki, który też był odpowiedzialny za ich szkolenie. Sołtys miał swojego zastępcę, czyli podsołtysa wybranego przez społeczność wiejską.

Zabezpieczenie przeciwpożarowe dla gromady stanowiły jednostki OSP w Choszczewie (komendant – Michał Wolski), Krokocicach (komendant – Marian Jędryszczak) i Łobudzicach (komendant – Józef Małski)⁷². Ponadto w Lichawie była zorganizowana drużyna samoobrony przeciwpożarowej licząca 16 osób, jednak bez przeszkolenia. Podobne istniał również w Woli Łobudzkiej (12 osób), Janowie i Marcelinie⁷³. Zadaniem każdej straży była nie tylko walka z pożarami i klęskami żywiołowymi, ale także prowadzenie kontroli z przestrzegania przepisów przeciwpożarowych i prowadzenie w tym zakresie działań uświadamiających wśród miejscowej ludności.

Mówiąc o zadaniach i obowiązkach w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego Prezydium GRN w Krokocicach uchwałą z 7 lipca 1961 r. powołało zespoły kontrolne dla przeprowadzenia kontroli bezpieczeństwa przeciwpożarowego na terenie całej gromady, zorganizowano zebrania wiejskie w okresie od 23 do 29 czerwca 1961 r., przeprowadzono kurendę zawiadującą wszystkich właścicieli nieruchomości i gospodarstw rolnych o stogowaniu zboża i przestrzeganiu przepisów pożarowych, które były wręczone każdemu rolnikowi za pokwitowaniem, wprowadzono oprócz nocnych wart przeciwpożarowych dzienne warty na czas od 15 lipca do 30 września 1961 r. Dodatkowo wydano zarządzenie do sołtysów aby na wszystkich budynkach były znaki ostrzegawcze o zakazie palenia papierosów i ostrożnego obchodzenia się z ogniem, a także zobowiązano ich do uzupełnienia wszystkich zagród w sprzęt przeciwpożarowy (np. bosaki, wiadra, beczki czy piasek)⁷⁴.

⁷⁰ W październiku 1959 r. M. Kozłowski zrezygnował z funkcji sołtysa wsi Lichawa. Do pełnienia obowiązków na tym stanowisku Prezydium GRN wskazała Piotr Wiśniewskiego. Zob. APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/11, k. 119.

⁷¹ Tamże, sygn. 551/5, k. 95.

⁷² Stan osobowy jednostek OSP podany na rok 1955. W latach 1951–1956 zniesiono urząd prezesa, zastępując go funkcją pochodzącego z wyboru komendanta.

⁷³ Tamże, sygn. 551/3, k. 34.

⁷⁴ Tamże, sygn. 551/7, k. 12.

Należy zaznaczyć, że na ternie gromady przeważała ilość budynków wybudowanych z materiałów łatwopalnych. Przyczyną pożarów były najczęściej podpalenia, np. w 1959 r. za sprawą pozostawionych bez opieki dzieci spłonęło we wsi Łobudzice 5 zagród, tj. 15 budynków. Na ogólną ilość 979 budynków, 70% stanowiły obiekty pokryte słomą. Tylko 40% budynków posiadało ściany trudnopalne (1963)⁷⁵.

Straż pożarna w Choszczewie posiadała remizę zlokalizowaną na placu gromadzkim, zbudowaną własnymi siłami z bali, krytą dachówką, ale wstanie złym i nie odpowiadającym wymogom. W 1961 r. jednostka zorganizowała 5 ćwiczeń drużyny strażackiej, 8 imprez dochodowych (w tym 2 zabawy na odbudowę kraju i Warszawy). Do straży należało 17 członków. Szczególnie odczuwano brak umundurowania. W akcjach pożarowych jednostka brała udział 5 razy poza obrębem swojego działania. Na swoim stanie posiadała samochód cysternę, motopompę M-800 i motopompę M-200 oraz wóz konny z beczką na 800 litrów wody⁷⁶.

Straż pożarna w Łobudzicach mieściła się w budynku poniemieckim, który był wyremontowany wysiłkiem strażaków. Dach pokryto płytami pilśniowymi i założono nową podłogę. Jednostka przy sile 16 członków, dysponowała motopompą M-800, sikawką ręczną, 2 sztukówkami węża ssawnego (230 mb) i węża cienkiego (220 mb), trójnikiem oraz 3 prądownicami. W 1961 r. zorganizowano 5 imprez, które przyniosły słabe dochody z racji częstych bójk⁷⁷.

Straż pożarna w Krokocicach (jako jedyna zawiązana jeszcze przed wojną) posiadała remizę ze salą widowiskową i sceną. Na jej potrzeby zakupiono 100 krzeseł w Teatrze Ziemi Łódzkiej. Kupno tych krzeseł łączyło się ze ścisłą współpracą straży z teatrem, który często przyjeżdżał ze swoimi wstępami do wsi. Dodatkowo kosztem WRN w Łodzi remiza została zelektryfikowana (jako jedyna na tym terenie). Na stanie był: wóz rekwizytowy (rolwaga), motopompa M-800, sikawka ręczna i drobny sprzęt (bosaki, wiadra, wężę grube i cienkie i inne). Jednostka liczyła 15 czynnych strażaków, zabaw w 1961 r. zorganizowano łącznie 8 (w tym jedną wspólnie z Komitetem Gromadzkim Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy). Natomiast nie były prowadzone szkolenia drużyny pożarniczej, a pożarów na jej rejonie działania na szczęście nie zanotowano⁷⁸.

75 Tamże, sygn. 551/16, k. 73.

76 Tamże, sygn. 551/7, k. 13.

77 Tamże, k. 14.

78 Tamże, k. 15-16.

Mimo październikowej „odwilży” w 1956 r. na wsiach dalej utrzymał się system obowiązkowych dostaw, ale nie był on już tak uciążliwy i egzekwowany siłą. Ogłoszono nowe wytyczne dotyczące polityki rolnej, gdzie m.in. obniżono obowiązkowe dostawy zbóż o 35%, ziemniaków i żywca o 19%, podwyższono ceny oraz obniżono progresję dostaw obowiązkowych i podatku gruntowego⁷⁹. W przypadkach losowych rolnicy mogli występować do Prezydium GRN o umorzenie w części lub w całości dostaw obowiązkowych i takowe ulgi, jeśli zaistniały ku temu przesłanki, otrzymywano⁸⁰.

Należy zauważyć, że po roku 1956 upadły niemal wszystkie sztucznie tworzone spółdzielnie produkcyjne. Dało to szybki efekt wzrostu produkcji rolniczej. Zmniejszyły się wymiary przymusowych dostaw, podniesiono ceny skupu. Postawiono na spółdzielczość mleczarską, ogrodniczą i kredytową. Rozwijano państwowe ośrodki maszynowe, które świadczyły usługi maszynowe dla rolników. Nastąpił wzrost zaopatrzenia w nawozy sztuczne i materiały budowlane.

Po okresie stalinowskim w kraju nawet niewielkie zmiany przyniosły upragnione wytnienie. Polska wieś nie mogła jednak w pełni rozwinąć swojego potencjału, powszechnie brakowało chociażby materiałów budowlanych. Rozpoczęto propagowanie powoływania kółek rolniczych. Była to ukryta forma kolektywizacji wsi. Z drugiej strony liczne przywileje kółek rolniczych w ówczesnym systemie gospodarczym dawały możliwość propagowania mechanizacji rolnictwa. Na polskiej wsi pojawiły się „kółkowe” traktory, snopowiązałki i inne maszyny rolnicze⁸¹.

Po wojnie występował permanentny brak ciągników i wszelkich maszyn, a prace przede wszystkim wykonywano ręcznie i za pomocą koni. Było to zajęcie ciężkie i czasochłonne. Od początku lat pięćdziesiątych władze w pierwszeństwie widziały potrzebę zmechanizowania siewu (siew rządowy siewnikami) i omlotów wykonywanych maszynami omlotowymi. W tym celu tworzone gminne ośrodki maszynowe (dalej: GOM). Funkcjonowały one w latach 1953–1956, a ich celem było „całkowite zagospodarowanie użytków rolnych i osiągnięcie wyższych plonów z ha, poprzez jak najszersze

79 A. Jezierski, B. Petz, *Historia gospodarcza Polski Ludowej 1944–1975*, Warszawa 1980, s. 207.

80 Z dniem 1 stycznia 1972 r. obowiązkowe dostawy zostały zniesione. Spotkało się to z wielkim uznaniem ze strony rolników. Zaległości jednak należało uregulować, gdyż zostały przeliczone na gotówkę, którą trzeba było zapłacić.

81 Z. Landau, W. Roszkowski, *Polityka gospodarcza II RP i PRL*, Warszawa 1995, s. 270.

stosowanie mechanicznej uprawy roli i pełne wykorzystanie maszynowego sprzętu rolniczego”. Działalność GOM w zakresie usług mechanizacyjnych sprowadzała się do odpłatnego wypożyczania gospodarstwom rolnym maszyn i narzędzi rolniczych. Ośrodki posiadały na swoim stanie maszyny rolnicze (konne), w tym przykładowo: siewniki, żniwiarki, kosiarki, kopaczki oraz mniejsze agregaty omlotowe. W dyspozycji GOM były też kuźnie i warsztaty naprawcze. Tego typu polityka prowadzona przez ówczesne władze posiadała podwójny cel. Z jednej strony miała przyspieszyć zbiory ziemiopłodów, w tym zwłaszcza zbóż i ich omloty, które stanowiły podstawowe źródło dochodów rolników. Z drugiej strony miała równocześnie oddziaływać na propagowanie i zakładanie gospodarstw zespołowych w rolnictwie. Jednak adekwatne wkroczenie mechanizacji do rolnictwa indywidualnego to przełom lat 50. i 60., gdy na wsi coraz liczniej tworzone były kółka rolnicze, które świadczyły w tym zakresie usługi. Nie byłoby to możliwe, gdyby nie doszło do większego nacisku na produkcję traktorów, narzędzie, maszyn i urządzeń rolniczych.

Na terenie gromady Krokocice rozpoczęto organizować kółka rolnicze podobnie jak w całym kraju po roku 1957. Na ogólną ilość 428 gospodarstw rolnych w gromadzie (1961), 173 gospodarstw było zorganizowanych w kółkach rolniczych. Na 6 istniejących kółek rolniczych, działalność gospodarczą prowadziły 4, a najprężniejszym było kółko w Krokocicach. Zorganizowane zostało w 1959 r. i przy udziale 18 członków, a posiadając na swoim koncie Fundusz Rozwoju Rolnictwa w kwocie 829,664 zł zakupiło 2 zestawy ciągników z maszynami i jeden agregat omlotowy (sierpień 1961). Wśród 42 członków, aktywnym działaczami tego kółka byli: Włodzimierz Owczarek (prezes), Józef Kaczmarek (dyspozytor), Ignacy Lemira i Walenty Rogalski. Do lepiej pracujących zaliczano także zorganizowane w 1960 r. Kółko Rolnicze w Woli Łobudzkiej, liczące 26 członków (prezes – Michał Korbański). Powstałe rok wcześniej Kółko Rolnicze w Woli Krokockiej borykało się z problemami lokalowymi do przeprowadzania zebrań i porad członków. Ponadto zawiązano także kółka rolnicze w Łobudzicach (1960), Choszczewie (1961) i Lichawie (1961)⁸². W 1962 r. prezesami poszczególnych kółek rolniczych byli: Choszczewo – Stanisław Sztendel, Krokocice – Włodzimierz Owczarek, Lichawa – Stanisław Sikała, Łobudzice – Tadeusz Dominiak, Wola Krokocka – Antoni Gozdalik, Wola Łobudzka – Michał Korbański⁸³.

82 APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/6, k. 218-220.

83 Tamże, sygn. 551/7, k. 185.

Tablica 2. Członkowie kółek rolniczych w gromadzie Krokocice (1963)

Lp.	Kółko Rolnicze	Ilość członków	Ilość gospodarstw
1	Choszczewo	24	68
2	Krokocice	50	100
3	Lichawa	28	39
4	Łobudzice	31	57
5	Wola Krokocka	45	63
6	Wola Łobudzka	34	46

Źródło: APŁOS, RGRN w Krokocicach, sygn. 551/16, k. 44

W tym samym czasie, gdy na omawianym terenie rodziły się kółka rolnicze, zawiązały się 2 koła gospodyń wiejskich w Choszczewie i Lichawie, obok już istniejącego w Krokocicach. Powołano do życia również 2 spółki wodne, czuwające nad konserwacją urządzeń melioracyjnych. Melioracja była ważną kwestią. Najczęściej w czynie społecznym prowadzono konserwację rowów.

W latach 1958–1961 gromadscy radni dyskutowali, m.in. nad oceną pracy kółek rolniczych, oceniali realizację dostaw obowiązkowych oraz funkcjonowanie GS w Bąkach i Milicji Obywatelskiej (dalej: MO) w Szadku, ustalali wysokość stawki wpłat na fundusz gromadzki z przeznaczeniem gotówki na poszczególne cele miejscowe, omawiali problemy z zakresu zaopatrywania wsi w nawozy sztuczne i węgiel, a także z obszaru oświaty i kultury, bezpieczeństwa publicznego lub przeciwpożarowego oraz szeregu różnych innych spraw. Jak zatem wynika z powyższego, szeroki był wachlarz problemów i tematów rozpatrywanych przez radę narodową. Prezydium GRN w analizowanym okresie spotkało się łącznie 72 razy i podjęło 109 uchwał, współdziałając przy tym z komisjami, sołtysami oraz zainteresowanymi osobami i instytucjami⁸⁴.

16 kwietnia 1961 r. odbyły się po raz trzeci wybory do gromadzkich rad narodowych. Zmniejszono ilość radnych gromady Krokocice do 17. Z okręgu wyborczego nr 1 zostali wybrani: Marian Jędryszczak (Krokocice), Józef Kaczmarek (Krokocice), Wiktor Lubiszewski (kolonia Łodzia), Bolesław Mąkosa (Łobudzice) i Tadeusz Ogiński (kolonia Tomaszew). W okręgu wyborczym nr 2 radnymi zostali: Henryk Grochulski (Wola Łobudzka), Jan Kasica (Krokocice), Michał Korbański (Wola Łobudzka), Marian Kozłowski (Lichawa), Maria Majchrzak (Lichawa), Eleonora Wiśniewska (Lichawa). Ostatni, okręg wyborczy nr 3 wyłonił następujące osoby: Genowefa Cichosz

84 Tamże, sygn. 551/6, k. 1-3.

(Choszczewo), Józef Figiński (Choszczewo), Bogumił Frant (kolonia Brądy), Jan Kubiak (Wola Krokocka), Stanisław Pawlak (Wola Krokocka) i Wacława Wojtczak (Choszczewo)⁸⁵.

Do trzyosobowego prezydium zostali wybrani: Eleonora Wiśniewska – przewodnicząca, Józef Kaczmarek i Tadeusz Ogiński – członkowie. Wybrano także po 6 członków poszczególnych stałych Komisji: Finansowo-Budżetowej (przewodniczący – Tadeusz Ogiński); Rolnictwa (przewodniczący – Michał Korbański)⁸⁶; Oświaty, Kultury i Zdrowia (przewodnicząca – Wacława Wojtczak); Mienia i Urzędzeń Gromadzkich (przewodniczący – Wiktor Lubiszewski); Mandatowej (przewodniczący – Marian Kozłowski). Następnie składy tych komisji powiększono do dziewięciu osób⁸⁷.

W czerwcu 1961 r. odbyły się ponownie wybory sołtysów. Na ten urząd zostali wybrani: Edward Bauer (Lichawa), Józef Figiński (Choszczewo), Józef Koliński (Wola Łobudzka), Stanisław Pawlak (Wola Krokocka), Mieczysław Szewczyk (Stefanów), Stanisław Wawrzyniak (Łobudzice), Mieczysław Wlazło (Krokocice).

Obszar gromady Krokocice obejmował 2,806 ha (w tym grunty orne – 2,157 ha, sady, łąki i pastwiska – 348 ha, lasy – 162 ha, pozostałe grunty i nieużytki – 139 ha). Na jej terenie zamieszkiwało 1,640 mieszkańców (1961). W użytkowaniu gospodarstw indywidualnych było 2,591 ha ziemi (w tym 112 ha 84 a stanowiły grunty Państwowego Funduszu Ziemi, dalej: PFZ). Uprawiano cztery podstawowe zboża (pszenicę, żyto, jęczmień i owies) oraz rzepak, ziemniaki, buraki cukrowe. Hodowla zwierząt przedstawiała się następująco (1961): bydło – 957 szt. (w tym krów – 696 szt.), trzoda chlewna – 1,950 szt., owce – 652 szt., konie – 366 szt.⁸⁸.

W 1961 r. na terenie gromady Krokocice było ponad 18 km bitych dróg, jednak w dalszym ciągu bolączką były dominujące drogi gruntowe (np. z Woli Łobudzkiej obok Janowa do Łobudzie i w stronę Marcelina). Analizowany obszar obsługiwał urząd pocztowy w Zygrach. Na przestrzeni lat 1958–1961 dokonano elektryfikacji wsi Stefanów, Krokocice i Łobudzice⁸⁹.

85 Ogłoszenie Okręgowej Komisji Wyborczej w Sieradzu dla wyborów do gromadzkich rad narodowych z dnia 16 kwietnia 1961 r. Zob. Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi z dnia 5 sierpnia 1961 r., nr 6, poz. 34.

86 Następnie komisja nosiła nazwę Rolnictwa i Leśnictwa.

87 APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/6, k. 56-57, 69, 74, 77.

88 Tamże, sygn. 551/14, k. 13-17.

89 Tamże, sygn. 551/6, k. 10.

Niektóre wsie musiały jednak długo czekać na ten proces, jak np. Wola Łobudzka (1970).

Tablica 3. Wykonawstwo obowiązkowych dostaw i planów finansowych w roku 1961 dla gromady Krokocice

L.p.	Roczny plan	Wykonanie (%)
1	Zboże	89,5
2	Ziemniaki	84,7
3	Żywiec	91,7
4	Składka ogniowa	100,5
5	Podatek gruntowy	97
6	Fundusz gromadzki	86
7	Składka szkolna	57,3

Źródło: APŁOS, PGRN w Krokocicach, sygn. 551/7, k. 48

W sierpniu 1961 r. po raz pierwszy radny dyskutowali nad likwidacją siedziby GRN w Krokocicach i utworzeniem siedziby GRN w Choszczewie lub Łobudzicach. Była też propozycja skomasowania gromady Krokocice i gromady Prusinowice w jedną radę narodową z przyczyn ekonomicznych i gospodarczych (m.in. niska ściągalsność obowiązkowych dostaw czy podatków). Radni taki stan tłumaczyli różnymi problemami, w tym szczególnie kwestią braku regulacji rzeki Pisi i melioracji gruntów. Często zalewane pola okolicznych rolników, powodowały znaczne straty w rolnictwie, przy tym licznie składane podania chłopów o ulgi. Pomysł scalenia oraz przeniesienia siedziby prezydium dzięki sprzeciwowi radnych ostatecznie upadł. We wspomnianych miejscowościach nie było odpowiedniego obiektu na ten cel, a w dodatku wieś Choszczewo nie posiadała jeszcze światła elektrycznego. Gromada posiadała własny budynek administracyjny i budynki gospodarcze w centrum Krokocic, które były wystarczające do prac administracyjnych⁹⁰.

Na terenie gromady funkcjonowały w dalszym ciągu 3 szkoły podstawowe do których uczęszczało 303 dzieci w wieku szkolnym (1961). Placówka oświatowa w Krokocicach zatrudniała 5 nauczycieli, szkoła w Choszczewie (już wówczas 7-klasowa) 4 pedagogów, a w Łobudzicach pracował tylko 1 nauczyciel⁹¹. Dodatkowo w Krokocicach w miejscowej szkole funkcyjono-

90 Tamże, k. 166-168, 175-176.

91 Tamże, sygn. 551/7, k. 48.

wała Szkoła Przynależenia Rolniczego (o dwóch klasach) przygotowująca do zawodu rolnika (w stopniu kwalifikowanego robotnika) młodzież, która ukończyła szkołę podstawową i nie uczęszczała do innych szkół. Nauka tam trwała 2 lata, a zajęcia w okresie zimowym odbywały się w budynku szkoły, a w okresie letnim w gospodarstwach, z których pochodzili uczniowie⁹². Ponadto przy szkołach w Choszczewie i Krokocicach istniała drużyna harcerska⁹³.

Niedostateczna baza lokalowa powodowała, że przez cały czas podejmowano działania związane z remontami szkół i budową dla nich nowych obiektów. Najgorsze warunki do nauczania panowały w Choszczewie, gdzie placówka oświatowa mieściła się w wynajmowanych ciasnych pomieszczeniach starych drewnianych budynków⁹⁴. Od 1948 r. czyniono tam bezskuteczne starania w kwestii wzniesienia nowego obiektu na potrzeby szkoły⁹⁵.

Zapewnienie porządku i ładu należało do zadań MO. Omawiany obszar podlegał pod rejon operacyjny Posterunku MO w Szadku, który obsługiwał ponadto jeszcze 3 GRN (Korczew, Prusinowice, Wielka Wieś) i miasto Szadek. Funkcjonariuszem MO (dzielnicowym) przydzielonym na teren gromady Krokocice był kpr. Franciszek Makota. W 1961 r. zanotowano 6 kradzieży na szkodę osób prywatnych, 2 wybryki chuligańskie, 1 nadużycie w gospodarce spółdzielczej, 2 wypadki drogowe, 2 przestępstwa ściganych z ustawy o zwalczaniu alkoholizmu i 3 inne przestępstwa⁹⁶. Milicjanci brali udział w kontrolach zabezpieczania mienia w jednostkach gospodarki społecznej oraz sanitarno-porządkowych i przeciwpożarowych, a także odbywali rozmowy z osobami nadużywającymi alkohol i prowadzili pogadanki w szkołach. Obok MO funkcjonowała początkowo formalnie samodzielna, a później jej podległa, ORM. W późnych latach pięćdziesiątych jej działalność była na tym terenie znikoma – podobnie jak w całym kraju – a taki stan utrzymywał się aż do wydarzeń „marcowych” 1968 r.

92 W 1963 r. w całej Polsce zapoczątkowano masowe szkolenia rolników. Utworzono w gromadach komitety ds. szkolenia oraz wyznaczono kierowników grup szkoleniowych. Po trzech latach (1966) został zakończony 3 letni cykl masowych szkoleń rolniczych, na których frekwencja był wysoka. Świadczyło to o sporym zainteresowaniu i celowości prowadzonych szkoleń.

93 Tamże, sygn. 551/13, k. 103; 551/15, k. 121.

94 Tamże, sygn. 551/6, k. 5-7.

95 Tamże, sygn. 551/13, k. 115.

96 Tamże, sygn. 551/7, k. 69.

Niewielką działalność na obszarze gromady Krokocice przejawiały koła Związku Młodzieży Wiejskiej (dalej: ZMW). Dużą przeszkodą w rozwoju ogniw tej organizacji był brak lokali na świetlicę, gdzie młodzież miałaby możliwość się spotkać. Stan liczbowy członków kół ZMW był następujący⁹⁷:

1. Koło ZMW w Krokocicach liczyło 15 członków, prezesem był Jan Kasica, sekretarzem Jerzy Kwiatosiński. Koło nie posiadało własnej świetlicy, miał natomiast zorganizowany zespół teatralny i drobny sprzęt sportowy.
2. Koło ZMW w Lichawie liczyło 8 członków, prezesem był Piotr Wiśniewski, sekretarzem Janina Kozłowska. Koło posiadało własną świetlicę w byłym budynku dworskim.
3. Koło ZMW w Łobudzicach liczyło 16 członków, prezesem była Helena Malska, sekretarzem Jerzy Kwiatosiński. Koło nie posiadało własnej świetlicy (korzystało z miejscowej sali szkolnej).
4. Koło ZMW w Choszczewie liczyło 15 członków, prezesem była Helena Mazurkiewicz (kierowniczka miejscowej szkoły).

Od 1959 r. w siedzibie gromady Krokocice zarządzeniem Prezydium PRN w Sieradzu ulokowany był Rejonowy Urząd Stanu Cywilnego⁹⁸. Prezydium GRN w 1961 r. zatrudniało na etacie łącznie 4 pracowników: przewodniczącego (Eleonora Wiśniewska), sekretarza (Kazimierz Matykwicz) i referentów (Helena Miszczak, Zofia Sztendel). W pierwszym kwartale 1963 r. zaszła konieczność zatrudnienia jeszcze jednego pracownika na stanowisku referenta administracyjnego (Jan Kasinica), a dotychczasowe dwie pracownice zostały przesunięte na stanowisko księgowej podatkowej (H. Miszczak) i referenta podatkowego (Z. Sztendel). Dodatkowo sekretarz gromadzki pełnił funkcję kierownika biura GRN, sprawując ogólny nadzór nad pracą poszczególnych referatów⁹⁹.

Przewodnicząca Eleonora Wiśniewska we wrześniu 1961 r. otrzymała naganę od Prezydium PRN w Sieradzu za naruszenie dyscypliny budżetowej w roku 1960¹⁰⁰. Naruszenie to wynikało zapewne z braku fachowego przygotowania do pełnionej funkcji. Na wniosek sieradzkiego Prezydium PRN, radni gromady Krokocice 24 kwietnia 1963 r. odwołali ze zajmowanego stanowiska Wiśniewską. Na jej miejsce jeszcze tego samego dnia powołano Bogumiła Artura Franta.

⁹⁷ Tamże, k. 188-189.

⁹⁸ Tamże, sygn. 551/11, k. 119.

⁹⁹ Tamże, sygn. 551/13, k. 3-5; 551/15, k. 48, 50-52.

¹⁰⁰ AŁUW, Akta osobowe Eleonory Wiśniewskiej, sygn. 249/2591, k. b. pag.

Fot. 4. Bogumił Frant – przewodniczący Prezydium GRN w Krokocicach
Źródło: AŁUW, Akta osobowe Bogumiła Franta, sygn. 249/488, k. b. pag.

Nowy przewodniczący urodził się 17 kwietnia 1927 r. w koloni Brądy w rodzinie Michała i Marianny z Kołatów. Do roku 1940 przebywał przy rodzicach. W czasie okupacji niemieckiej dorywczo zajmował się różnymi pracami. 16 czerwca 1943 r. został wywieziony przez okupanta na roboty przymusowe (do kopania okopów). Od 24 września 1943 r. przebywał w karnym obozie pracy, po czym ponownie został skierowany do przymusowej pracy. Po zakończeniu okupacji niemieckiej powrócił do rodzinnej wsi. Uczęszczał do szkoły podstawowej, którą ukończył w roku 1949. W 1947 r. założył rodzinę i rozpoczął prowadzić własne gospodarstwo rolne, które nabył z PFZ w Łobudzicach. W latach 1957–1959 był zatrudniony jako pracownik fizyczny na budowie przez Przedsiębiorstwo Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego w Łodzi. 13 września 1959 r. w wyniku pożaru zabudowy wsi Łobudzice, spłonęło jego gospodarstwo. Po otrzymaniu zadośćuczynienia, zamieszkał i prowadził gospodarstwo o powierzchni 6,06 ha w Woli Krokockiej. Od 1961 r. był członkiem PZPR. Wcześniej należał do ZWM (1945–1949) i OSP (1949–1956)¹⁰¹.

To nie był koniec zmian. W 1963 r. w wieku zaledwie 62 zmarł nagle sekretarz Kazimierz Matykiewicz. Jego miejsce zajął Jan Maciołek.

Ze względu na brak zachowanych protokołów sesji GRN za lat 1963–1968 nie jesteśmy w stanie omówić tego okresu, w tym powiedzieć co się działo w gromadzie i określić ile razy radni się zebrali. To sprawia, że nie posiadamy także wiedzy o szczegółowym przebiegu sesji we wspomnianym

¹⁰¹ Tamże, Akta osobowe Bogumiła Franta, sygn. 249/488, k. b. pag.

okresie. Niewiele wnoszą protokoły posiedzeń samego prezydium, które zresztą zachowały się tylko do roku 1964.

30 maja 1965 r. odbyły się – równocześnie z wyborami do Sejmu – po raz czwarty z rzędu wybory do rad narodowych. Mieszkańcy gromady Krokocice wybrali 19 radnych w dwóch okręgach wyborczych. Do rady z okręgu wyborczego nr 1 weszli: Wojciech Dominiak, Bogumił Frant, Jan Kubiak, Bolesław Mąkosa, Józef Mąkosa, Jan Mikołajczyk, Józef Ogiński, Stanisław Pawlak. W okręgu wyborczym nr 2 członkami rady narodowej zostali: Honorata Bauer, Stanisław Brzozowski, Henryk Grochulski, Marian Jędryszczak, Jan Kasica, Tadeusz Majchrzak, Bogumiła Nowak i Bolesław Staszak¹⁰². 8 czerwca radni wybrali skład osobowy nowego czteroosobowego Prezydium GRN. Do ciała tego weszli: przewodniczący – Bogumił Frant, członkowie – Bolesław Mąkosa, Jan Mikołajczyk i Józef Ogiński¹⁰³.

Mimo braku zachowanego materiału źródłowego, można stwierdzić na podstawie funkcjonowania innych GRN, że gromada w Krokocicach do czasu jej zniesienia nie odbiegała swoim działaniem od pozostałych rad i pracowała w schematycznie ustalony sposób. Jej podstawowym zadaniem była organizacja skupu żywca, zboża, ziemniaków, mleka, zabezpieczenie zbiórki podatków i organizacja prac polowych. Cel był jasno wyznaczony – ściągnąć jak najwięcej żywności i podatków z gromady. GRN w Krokocicach obradowała na typowych sesjach składających się z jednego lub kilku posiedzeń zwoływanych przez prezydium, podczas których rozpatrywano najważniejsze sprawy dotyczące gromady (np. uchwalano roczne budżety). Często przedmiotem posiedzeń prezydium GRN była sprawa zaległości w wykonaniu obowiązkowych dostaw zboża, żywca, mleka i ziemniaków przez miejscowych chłopów.

6 lutego 1967 r. z funkcji przewodniczącego zrezygnował Bogumił Frant. Na jego miejsce został wybrany 16 marca tego samego roku Jan Maciołek, dotychczasowy sekretarz gromadzki¹⁰⁴.

Ze względu na szczupłość materiału archiwalnego nie możemy również stwierdzić, jak wyglądała likwidacja samej gromady, a tym samym, jakie poglądy w tej sprawie reprezentowali radni i samo prezydium.

102 Obwieszczenie o wynikach wyborów do Rad Narodowych Województwa Łódzkiego. Zob. Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi z dnia 20 października 1965 r., nr 10, poz. 57.

103 AŁUW, Akta osobowe Bogumiła Franta, sygn. 249/488, k. b. pag.

104 Tamże.

Gromada Krokocice jako jednostka administracyjna była ogniwem bardzo małym. Zajmowała niewielki obszar i liczyła niewielu mieszkańców. Wprowadzony w roku 1954 podział kraju na gromady był całkowicie sztuczny. Powszechnie dostrzegano wady przeprowadzonej tej reformy administracyjnej, przede wszystkim utworzenie zbyt wielu małych gromad. Jedną z nich była właśnie ta zlokalizowana w Krokocicach (do roku 1954 siedziba władz gminy Krokocice). W związku z wprowadzonymi zmianami w podziale administracyjnym powiatu sieradzkiego, z dniem 1 lipca 1968 r. została zniesiona GRN w Krokocicach. Jej obszar włączono do gromady Wielka Wieś¹⁰⁵.

Bibliografia

Źródła

Archiwum Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi

Akta osobowe Bogumiła Franta, sygn. 249/488.

Akta osobowe Kazimierza Matykiewicza, sygn. 249/1574.

Akta osobowe Eleonory Wiśniewskiej, sygn. 249/2591.

Archiwum Państwowe w Łodzi Oddział w Sieradzu

Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Krokocicach, sygn. 551.

Źródła drukowane

Dz.U. z 1954 r., nr 43, poz. 191.

Dz.U. z 1958 r., nr 5, poz. 16.

Dz.U. z 1963 r., nr 28, poz. 164.

Dz.U. z 1967 r., nr 23, poz. 109.

Dz.U. z 1968 r., nr 19, poz. 121.

105 Uchwała Nr XIV/70/68 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi z dnia 15 marca 1968 r. w sprawie łączenia, zniesienia i utworzenia niektórych gromad w województwie łódzkim. Zob. Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi z dnia 14 września 1968 r., nr 8, poz. 89; M. Bandurka, *Zmiany administracyjne i terytorialne ziem województwa łódzkiego w XIX i XX wieku*, Łódź 1995, s. 158.

- Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi 1954, nr 9, poz. 36.
- Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi 1954, nr 11, poz. 39.
- Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi 1954, nr 12, poz. 88.
- Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi 1958, nr 2, poz. 6.
- Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi 1961, nr 6, poz. 34.
- Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi 1965, nr 10, poz. 57.
- Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi 1968, nr 8, poz. 89.
- M. P. 1954, nr 118, poz. 1663.
- Uchwała nr 378/60 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 1960 r. w sprawie budowy domów dla gromadzkiej służby rolnej.
- Zarządzenie nr 122 Ministra Rolnictwa z dnia 17 stycznia 1958 r. w sprawie zadań instruktorów rolnych.
- Zarządzenie nr 173 Ministra Rolnictwa z dnia 24 grudnia 1960 r. w sprawie zadań służby agronomicznej w zakresie podnoszenia produkcji rolniczej.
- Zarządzenie nr 27 Ministra Rolnictwa z dnia 25 marca 1963 r. w sprawie powołania i ustalenia zadań zootechników gromadzkich.

Opracowania

- Bandurka M., *Zmiany administracyjne i terytorialne ziem województwa łódzkiego w XIX i XX wieku*, Łódź 1995.
- Drygalski J., Kwaśniewski J., *(Nie)realny socjalizm*, Warszawa 1992.
- Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990.
- Jeziński A., Petz B., *Historia gospodarcza Polski Ludowej 1944–1975*, Warszawa 1980.
- Landau Z., Roszkowski W., *Polityka gospodarcza II RP i PRL*, Warszawa 1995.
- Piasecki A., Ptak A., *Sto lat władzy lokalnej na polskiej wsi 1918–2018*, Warszawa 2018.

Próchnik L., *Kolektywizacja rolnictwa regionu łódzkiego*, Warszawa 2003.

Stulczewski J., *Działalność Ochotniczej Straży Pożarnej w Krokocicach w latach 1929–1939*, „Biuletyn Szadkowski” 2018, t. 18.

Stulczewski J., *Gmina Zduńska Wola w latach 1945–1989*, [w:] *Monografia Gminy Zduńska Wola. Od rozbiorów do współczesności*, pod red. J. Stulczewskiego i Z. Włodarczyka, Zduńska Wola 2023.

Wawrzyniak B.M., *Doradztwo rolnicze w Polsce w latach 1918–2020*, „Zagadnienia Doradztwa Rolniczego” 2021, nr 2.